

TANDORI DEZSŐ

A negatív halmaz és a negatív végtelen

Értsd: „Az író negatív...ai... és ...jei”

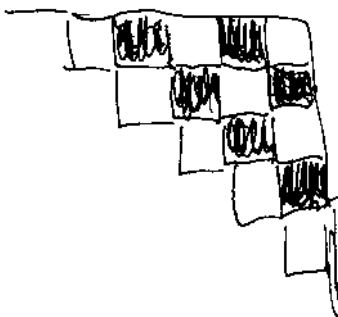
(Nem merem Tandori Károlynak, a Doyennek ajánlani!)

*

Negatív halmazaink, reálisan, természetes mód nincsenek, és végtelenjeink sem. De az író fogalmával alapvetően összefüggő tényállás (nem mondhatom: eredmény) (szintén) ez. Létrejön valami, ami az író nélkül, ha jóra így, ha rosszra, nem lenne. Nyilvánvalóan nem a „negatív számok” (pardon) halmazára gondolok, s nem is a végtelen „ellenkező irányba történő számolására, figyelembevételére”, hanem valami specifikusan csak az írói tevékenység (akár írás nélküli író létezés) által adódó valamire. De semmiképp sem *sem-mire*.

*

Indulhatnék több pontról. Pontból. Egyrészt, amit már amatőrös ízzel (nyilván) körbejártam, feszegettem korábban: ha a pontnak kiterjedése van, a pont nem „létezhet”. Ugyanis ha befelé haladunk a pontban, ugyanúgy nem jutunk el a következő értékig, a pont kiterjedtsége folytán magáig a kiterjedés nélkül eszmei (lényegi) pontig, ahogy 0 és 1 között az $1/2$, $1/3$, $1/4$ stb. osztással sem jutunk el az „1”-ig, vagy ha fordítva haladunk, az 1-től a „0”-ig. Henyeség lenne mindazonáltal negatív végtelen sornak nevezni a visszafelé haladó törtsort (most főként mellőzve a matematikai – nem értünk hozzá! – szakszerűséget)? A minap rájöttem valamire, bár lehet, hogy tévedek. Ellenben íróilag (írotársaknak) meg tudtam magyarázni valamit így... és ez nem csekélység a részemről. Kiindulósíkom a fürdőszobánk padlózata (csempelapok) volt.

etc.

A végén ülve ezt látom egyre. S bár közben matematikai könyveken is emészttem magam, érzékek emberének, mint magam, elsődleges a fekete-fehér „metlahit-lapok” szöktek szemembe. Az ötödik sorig haladva, leszámoltam, az „5”-nél hány lap is van? Addigi lap? Nos, 15 lap volt. Mindegy a mi szempontunkból, lévén hogy nem tényyszerűségi szempontot dolgozunk fel, a falaknál teljesebbek voltak-e a lapocskák avagy sem. A 15 hogyan számítható ki? Tehát az ötödik sorig, így, hány lap van? (Beleértve az 5. sor.) Lassan rájöttem, hogy erre (nem ismertem! nyilván a legegyszerűbb matek dolgok egyike pedig) íme, a köv. képlet adódik (képletek adódnak):

$$5+1 \text{ szorozva } 5/2. \text{ Azaz } n+1 \text{ szorozva } n/2.$$

Itt ez 6-szor 2 és fél, azaz 15.

és ugyanígy 7-nél, pl.: 3 és 1/2 szorozva 8 = 28 stb.

Amikor valakivel erről beszélgettem, már ilyen összefüggésbe helyeztem a dolgot: ha végtelennek veszem fürdőszobánkat-vécénket, hát nem 5, nem 7, nem is 8 milliárd sor van, hanem valóban n sor, és így tovább, ez a leszámolható végtelen.

(Mellesleg a másik kiszámítás, az előbbieké:

az adott n -nel szorozni kell az $n/2 + 1/2$ együttest.

Ez 5 sávnál 5-ször $2 \cdot 1/2 + 1/2$, azaz 3, és szintén 15-öt kapunk. Most nem ez számít.

Mivel Cantorról (Russellről, Cohenről, Gödelről, Dedekindről) volt szó előző beszélgetéseink során, s mert nem tudtam jó magyarázatot rá, hogyan lenne *több* végtelen is (nem csupán *egy* végtelen, no, matekilag), most boldog lettem.

Fürdőszobametlahitjaink alapján láttam: az „5” pl. az „ n ”. A, mondjuk, „ N ” lényegileg ugyanez. Végtelen érték, leszámolható, jóllehet komputer élettartama is kevés csak egy óriási-óriási számhoz is, ha jól értem, és nem is szeretem az „óriási-óriási” c. kifejezéseket, ahogy népszerűsíthető matematikusok mondogatják.

De ha az „ N ” egy bizonyos végtelen, a pozitív egész számoké, nekem kicsit meredek, a negatív egész számokkal együtt ez miért ugyanannyi, mint külön a negatív egész számok végtelene és a pozitív egész számoké, de már érzem...! – nos, ha „ N ”-g haladhatunk előre (s „ugorgyunk”, az „ N ” leszámolható, de sosincs vége egy ilyen számsornak), az „ N ” bármely elemén belül, „ n ”, „ n_1 ” stb. legyen bár a jelölés, mindig van az „ n ”-nek egy bizonyos halmaza, ahogy az 5. sornál ez 15 volt, a 6. sornál ez 21 lesz, aztán 28 stb. És 8 milliárdnak is megmondható a (magam így nevezem) halmazértéke (halmazösszege): 8 milliárd felét, 4 milliárdot szorozzunk meg 8 milliárd 1-gyel, azaz 8 000 000 000 + 1-gyel. Anyi

Azaz, ideírom kézzel

$$\begin{array}{r} 8\,000\,000\,001 \times 4\,000\,000\,000 \\ \hline 32\,000\,000\,004\,000\,000\,000 \end{array}$$

Magam szavával: halmazatnyilag ennyi 8 milliárd.

S mikor azt mondom, 8 milliárd, azaz „ N ” egy végtelen sor elvi vége (vagy közbülső értéke), jól látszik, s kedves író barátom azonnal megértette: két végtelen sor szabad itt egymás mellett, de nem mint a teknősbéka és a nyúl, hanem mint a bringás és a lökhajtásos repülőgép, vagy mi a szösz, a gyorsvonat (gyarló hasonlat, nem is szeretem az ilyesmit): az „ n ”, a mindenkori „ n ” (végül „ N ”, itt ne hibbanjunk meg, az „ N ” van is, megszá-

molható is, meg nincs is, nem is) és az „n”, a mindenkori „n”, végül az „N” halmazossága (a magam gyarló és tudománytalan kifejezése). Ergo igenis van többféle végtelen, több végtelen létezik, s nem is akarok belemenni (fafej) a Cantor–Cohen-dolgokba, a továbbiakba, mert nincs hozzá képzettségem; szépséges dzsungelbe kavarodom, mikor másik barátomtól azt hallom: „és a törtek?” az úgynevezett racionális számok, ha jól mondom? $1/2$, $2/3$ etc. – is egy halmaz, egy ilyen „sor” (halmaz, itt mindegy, de nem sor, mert összevisz-sza vehetem őket, ahogy a múlt időben 1978. március 8-a elé helyezhetem 1924. április 2-át, vagy mit tudom én, mögéje), s akkor nekem, laikusnak, feljön ez:

annyiféle végtelen létezhetik ahányféle szempontból nézem a dolgot! Például a halmazok szorzatai... bár ezt nem tudom. Itt áll meg az eszem. Talán abban maradok: műveleteket ne végezzünk a halmazelemekkel. De nem tudom.

*

Onnan indult az egész, hogy mentem át a Váron a Széna téri (Fény) piacra... De ez olyan Nemes Nagy Ágnes-féle racionalitást idéző „izé” (– – – „Fiacskám!” – – –) Onnan indult az egész, hogy mestereim közül Ottlik stílusára váltsak, ahogy az egész szakkermment, a végtelenek, a halmazok... nagyon izgatott ez, valamint a köv. szakirodalmat is megolvastam (és nem jutottam számomra parasztos értelmezésig):

Amir D. Aczel: *The Mystery of the Aleph. (Mathematics, the Kabbalah, and the Search for Infinity) Four Walls Eight Windows* – New York – London, 2000

Rajmond Smullyan: *Satan, Cantor und die Unendlichkeiten. (német változat) Insel taschenbuch* 1997.

John D. Barrow *The Book of Nothing*. Vintage Books, 2000.

Péter Rózsa: *Játék a végtelennel, Matematika kívülállóknak*. Typotex, 1999.

Charles Seife: *ZERO – The Biography of a Dangerous*. Idea – Penguin Books 2000.

és korántsem végezetül, s végképp nem utolsó sorban:

David Foster Wallace: *Everything and More. – A Compact History of ∞*

(Aczel, Barrow, Seife és Wallace könyve: AB Somssich szíves ajándéka, szellemi érintkezésünk megtisztelő jeleként Ausztráliából, Chatswood, N. S. W., „koala föld”!)

Kötetre rúgna azon írások száma és terjedelme, melyekben csupán arról számolnék be, mi mindent nem értek (nem bírok még felfogni, követni stb.) e könyvekből! Hagyom Olvasómra, ám szerezze be őket (mint kívülálló, nem mint matematikus, persze).

Átmentem tehát a Váron...

*

Vissza még a ponthoz. Csak megismételhetem (makacs és „műveletlen” öszvér, én, e tárgyban), amit korábban feszegettem. Nem kaptam rá sem kinevezést, sem felháborodott tiltakozást, semmit. (Még így a jobb!) A pont, ha kiterjedése nincs, nem „állíthat össze” egyeneseket, köröket stb. Még pontnak sem az igazi, holott bizony vannak pontok, egyenesek, körök, szabálytalan vonalak, felületek és idomok „a világban”. Ha van kiterjedése a pontnak, másféle bajok adódnak. Minimum „befelé” a pont, a fentebb vázoltak (vagy a törtek stb.) alapján, példáján: végtelen. Mondhatni, negatív (alakzat). Következésképp honnét „indul” a pont? Valamint, ha a „mindenkori legkisebb távolság, köz” feltételezhető, kifelé (jaj, e szó!) sem érhet másik pontig. Nem? Sem befelé nem érhet (fizikai kiterjedésű

valamiként *elméletileg*) önnön kiindulási „pontjáig”, sem kifelé nem érhet „véget”. Ha metszi a másik pontot, nem pont. Ellenben, erről dadogtam korábban, ha nem pontokból áll össze, ha nem elvileg, elméletileg stb. megalapozva létesül a kör, a vonal stb., akkor hogyan? Akkor durva létező (nem tudom, honnét), semmiképp sincs összefüggésben semmiféle elméleti megalapozhatósággal: klasszikus végérvénnyel negativizálódik elmélet, idea és gyakorlat, tényszerűség etc. kapcsolata). Vannak a valóságban tárgyak, idomok (jaj, újra! bár az idomokat nagyon is tudom imádni, az ilyen tréfálkozó kifejezősdit: csak utálni!), vannak elméletek, melyek azonban fizikaiakra (fizikumságokra, na) nem alkalmazhatók.

Eddig jutottam, ígérhetem, nem jutok máskor se, most se tovább.

Az író, és csakis az író, negatív végtelenjeit és halmazait vagyok hivatva itt vizsgálni. Miközben azért a matematikai végteleneken és halmazokon elgondolkodtam. Egyrészt semmi jelentőségük, olvasom, a gyakorlatban. Ez tetszik. Másrészt alapvető, mindent meghatározó szemléletet nyújtanak. Hm. Hogyan?

De ha a π -t, az e-t etc. vesszük, ha a véget nem érő tizedeseket: nem egy-egy végtelen mindegyikük? Akkor a... mit tudom én hirtelen, képzetlen kívülálló... a transzcendens, az irracionális számok önmagukban és halmazaikban: nem újabb végtelenek? Vagy a végtelen-elfogadást csak a megfoghatóságokra (1, 2, 3, 4... és halmazaik belül, meg a racionális számok) korlátoztuk? Itt én is rászorulnék némi magyarázatra. Biztos átsiklottam e bagatell szemponttal kapcs. válaszok felett az említett csodás könyvekben, holott a végén ezt kerestem. Hogy Cantor és Cohen etc. dolgát érthessem. mi a kontinuum-hipotézis relativitása, eldönthetlensége? Hol és mely „pólusok” közt kereshető, található, netán nem keresendő, nem található oly végtelen, mely... Hagyom. Olvasóm, gyötrődj, a kérdéssel magad. Én átmentem a Váron.

*

Át, mert valahová igyekezni kellett. Igyekezni, mert: 1.) végtelen nem ülhetek naphosszat, végtelen idők hosszán a lakásban. 2.) mert minimum Totyinek valami dolgot hoznom kellett. 3.) mert... pl. meg akartam inni pár pohár sört. Hagyom most, hogy a sör, a bor stb. viszonya nálam mi, a cigi. A cigiről elfeledkezem.

Hiába van a zsebemben, magány ellen a járkálás során, egy doboz ilyen-vagy-olyan. Hetekig érintetlen. Így a jobb? Másképp lenne az?

Jegyzetéseim átmásolását innen úgy veszem, ahogy jönnek. S ami elmarad, maradjon el.

A Fény utca piacára mentem át, azért mentem a Váron keresztül, hogy a végcél (a világban sivárul fix „N”) elbírható legyen számomra, s hozzáteszem, a Fehérvári út, a Vámház Csarnok, a Hold utca ugyanilyen már nekem: csodás helyek, de csak a környékük is ezer (!?) kopár emlékekkel terhes, ezer kellemetlenséget rejthet, ha csak érzületit is. Ismerősök (bár kedvesek) nem alkalmas pillanatban történő rámköszönései, buta megjegyzések („Nem tudtál aludni?” – „görögdinnyét hordasz az inged alatt?” stb.), felesleges témák, „aranyos”, de lufi-üres beszélgetések, elismerések etc. Mind-mind. Legalább az, hogy átmegyek a Váron, legyen valami, a piac világát majd csak kibírom.

Hozzáteszem, a legvadabb kocsmákba „szan zsen” jártam, nem erről, nem ily érzékenységről van szó. Megváltoztam, is.

Rémes, persze, valójában az inkább, hogy a Totyi madárkám, akinek életétől életem függ (elmagyarázhatatlan! ehhez képest Gödel, Cohen: gyermeki játékok a Nagyrémesnek, még barátainknak – ismétlem – is), madárkám a legképtelenebb helyekre röppenget, ahol ráléphetek, ajtót reá csukhatok... a kicsi koponyát én, aki helyette meghalnék, összezúzhatom. Nem érzékeltethető viszony. Nem a Cuca baba, akiből a Juli színművésznő lesz, nem a Pici Karscsika, aki informatikus feltalálóként örvendeztetni majd szüleit... a Totyi csak egy veréb. Nem arab, nem zuly, nem tűzföldi indián, tehát nem így másik fajta, nem norvég, nem svájci, hogy uniós-kívüliségét is hazugul elnézzék neki, ah, praktikus, ál-eszmei uniósosság, láttuk Ciprus dolgán, és látjuk a nagyhatalomén, ahogy az eleve adott emberi kegyetlenkedés miatt – félszívűen, de így is minnek? kik előtt? – megalázkodik, és közben szól a dzsessz, megy minden tovább... ennyit a világról. A Totyi állandó „elderítését és felhárítást” (felderítést és elhárítást, figyelést, tudást, helyzetfelmérést, gyanúperst stb.) követel, élete azonos az enyémmel, még a legegyszerűbb, a Felügyelőnének (feleségem) van igaza, ha csukott ajtó mögött maga virsaftol madárkánk.

Csak én a Totyival *együtt* akarok lenni. És nem lenni.

Ahogy senki mással.

Ahogy az „N” nekem... az élet végtelen-sorsának végpontja. Egy adott leszámolhatóság. A belső halmazok: a Totyival (is) töltött idők kiterjedései, szét-legyeződései. Csak ha rá gondolok, ahogy...

...átmegyek a Váron.

*

A Váron, hogy kibírjam a célkörülyet. Manapság már inkább kis zöldségesekhez járok, piacok helyett fölfedezem régi körülyeinket (a Felügyelőnével), amerre kutyáink miatt együtt nem járhatunk már. Más kérdés.

Nem szeretem az ilyen humorizálást, melyhez adalékokat magam is mindig adhattam (kollegina kérdése, költőien, konferencián, mielőtt belefog kollégája életművének ismertetésébe: „Szabad önnek fognom?” Értsd, nekifognom végre az ön ezének-azának, értsd munkásság, nem szeretem).

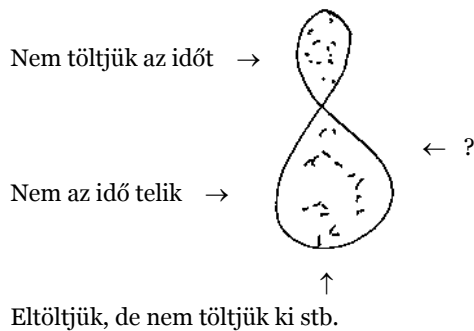
A humor, irkáltam, hogy a nemtudás jegye, vagy a ravaszdi, úri-huncut leplezgetésé, célozgatások eszköze.

Értsd: túl sokszor az. Nekünk e világban anno még Wittgenstein „arról hallgatni kell” mondása is csak politikum volt. A mai szabadság-korszak kell hozzá, hogy a 7-es pont (a hallgatni”-a tétel) után a 8-ast így fogalmazzam meg: „Emmá Nyóc”, és ne nehezteljen meg a brit világ! Nem neheztel. Nem szovjet.

A végtelennek, a negatív, bár előrehaladó végtelennek szép példája a Witt-féle 7-esre következő 8-as. Bár véletlen példa. Mégis. Már nem is kéne beszélni. Nem a „maximum” a 7-es pont. Jön azután még valami (negatív) végtelenség. Halmaz.

(A 8-as pont csak nálam van. A Traktátus a 7-essel ér véget, tudjuk.)

A végtelenről az általam idézett címek (könyvek) szép fejtegetéseket adnak. Magam egyszer megkockáztattam ezt (az időről):

Eleve nagy kérdés, van-e átjáró, szoros a két ovális közt (A homokóra apotézisa melyik? ha van, ha nincs?!)

Ez is egy végtelen-kérdés. A homok halmaza meg? Feltenni se bírom a kérdést!

Az ilyen szellemességeket sem kedvelem pl.: „Eltölti a háztól az időt.” (Eltolta a háztól stb.)

Ami a politikumot illeti, korábban említettük, legyen: hát a vágóhidak? Hát a szegény marhák, bárányok stb. szeme? Negatív, visszafelé haladó halmaz? Nemcsak embereket zsúfoltak marhavagonokba. A marhákat ma is. Etc. Ez az emberiség, mely nem tette magáévá az „aminek szeme van, nem lehet lemeszárlás tárgya”, de ha a növények felé tovább haladunk... nem jutunk-e abszurd végtelenig? Együk egymást? És a kinszenvedésvallás... az emberevést helyettesítő... nem folytatom... rítusok?

*

Borzalom volt a csodás Várból leérni. A lombok alagútja... a csend... pár magányos illető, ők is félelmet keltettek bennem, hogy megzavarnak. Elkortyolgattam dobozos sörmöt (kocsmába mennem ne kelljen... nem finnyáság, nem, aki nálam többet, otthonosabban volt – tévedve többnyire? – kocsmában... megnézem! de többé kocsmá ne!), lementem, őrzőkutyákkal ide-oda ugatva egymásnak, csendes lépcsőkön... s akkor!

A „háltak az utcán... rámcsapott...” (Külön szóban?) Nem lehetett jól szabadulni tőlük. Áttörni hirtelen sokaságukon. A földből bukkantak elő. Hazánk aszfaltföldjéből. A munkát kereső ilyenek és olyanok. Tőlem vártak volna munkát? Szakadt-féle, foltos ballon-zekémtől, térképes trikómtól, nyíratlan hajamtól? Tőlem is vártak volna. Belőlük is jött az érthető erőszakosság.

Ezért jöttem át a Váron? Lombalagút... szép csöndes Beck's sör... Hagyom. A piacon már szédülten támolyogtam. Én, aki lassan félek vásárolni, előtte félek. Hogy „kérjek” (pénzért, jó pénzért). Én, aki „félni” aztán... ilyesmiktől? Soha. Minden mástól igen. Most ettől is. Csak ha messze senki nem jön az utcán. Csak ha nem poros, koszos, emlékektől rozzant az utca (emlékek: már tegnap is untam!), és félek, Olvasóm engem un ezzel a „se Kelet, se Nyugat...” etc., ha már kilépek a kapun.

S megkérdeztem, jegyzeteimben: mi jögon borzalmas ez nekem? A válasz: mert másnak a specialistája vagyok!

(Totyi őrzöngve harsog, vijjog írógépem zajára, délutáni hanggyakorlatai! Ennyi.)

Halmaz, jegyeztem fel. Nagyobb halmaz lett-e a „Váron-átjövésből”, vagy ez negatívan fogatkozott? A vágóhídi állatok tekintete merre fogyó fényhalmaz? Előre? Vissza? Demagógia ez? Átmentem más végtelenbe?

Egy istenség kedvére akarnék igaz mód élni? Nem csupán a magaméra? Hol a szentség, az isteniség (irodalmi barátom mondja, kérdi), bennünk, vagy „ami a miénk”, ami az „ok”? Íme, mégis van valami hiány-istenség. Erre, negatívuma felé haladó, ott ismét pozitívba haladó-forduló (?) vonala, halmaza, végtelenje. Nem henye szavak ezek?

Már valóban csak vázoló dolgozom, férjen ide, új cikk ne kelljen! Író, én, írom, fel. Nem tudok semmit. Nem tudnék „tanítani”. Mindent kikísérleteznem kell. Átmenni a Váron, mert irtózom a piactól. És mégis-elszenvedni a Nagyobb Piacot! (A rám „támadó munkakeresőket.)

A tévében látom a „modern” iskolát. A gyerek maga dolgozza ki, hogyan kell tanulni stb. Jaj, R. Steiner *fa* iskolája tíz évet se élt meg fizikai valójában, leégett. Én, a teljes elzárkózó, író, én, aki senkinek sem nyitok ajtót, sehová sem megyek, a Totyi és a Szuzsi kutyánk életét mentettem meg, amikor 2000-ben önkényesen úgy döntöttem: a szomszéd lakásbéli tűzzel „szemben” az ajtót-nem-nyitás a jó védekezés. Így volt! A füst, ha eleget teszek a „köz” kívánalmának, megölte volna madaramat (életemet!) és kutyánkat. S nem volt-e jó így is? Nem kell a hatalmasok parancsszavait mindig is meghallatlan hagynunk? Ottlik! Van, ahol ennek anyagi erőnk (mégis!) az alapja, van, ahol hűségünk önmagunkhoz, ám ezt a hűséget, erőt ki is kellett dolgozni?

Végig annak éltem, negatív sorként, halmazként (hagyjuk a finomkodást), hogy egy kutyát és egy verebet megmentsek? Nem akarok eleget tenni a világnak.

Mint mikor nyolc futó van Afrikából, négy etióp és négy kenyai, a 3000 méteres akadályfutásban, s egyikük 2500 méternél „elmege”, megnyitja a hajrát, aztán vagy megél, vagy sem... elmentem a világtól. Csak a háztartási pénz megkeresésével foglalkozom már világian. (Holott ezt, gondolom, voltak, akik centrálisan megkapták. Hagyjuk. (Krúdy meg...? Etc.) Nekem így a jó. Mert senki „ajándékát, juttatását” nem akarnám még csak annyival se viszonzni, hogy egy magas funkcionárius „számára” felveszem a telefonkagylót, kisebb dolgokról nem is beszélve.

Negatív halmaz-e ez? Van-e (nincs!) végtelensége? Belesodratom így is a gyakorlati gyarlóságba. *Gyarlok*. Gyarolnok vagyok. (Gyakornok.)

*

Ó, akiknek mindene a politika, íróknak is akár, ez csak – rossz szó! – hobbi, mániája. Vagy jó író, s akkor ám legyen, vagy sem. De ha politika-hobbiznak, ne tegyék ezt mérvadóvá. Ne, lobbi-hobbin, ezen méressenek minket, többieket. Ne legyenek etikainak kiáltódott kötelező „lépések”.

Én ezt rövidre zárom: *engem – irodalmi művemben – olvasni!* Nem találkozni akarni velem. Nem beszélgetni. Inkább én szánom rá a telefonpénzt, akivel, ha.

Velem, ha valóban író vagyok, lehet így találkozni. De nem a Várban pl. Nem ott kell akarni eztán sem. (Eztán úgyszem megyek arra.)

*

Hogyan tovább a nyitottságból? Marad itt a mindig titokzatos lépés. Ahogy a pontból nem lesz kör. De vannak körök! Az írás is Totyi. De Totyi híján hiába írok majd. Nem is fogok.

*

Szép Ernő, idézi barátom: „Te vadlibák, te vadlibák...” Hogyne. Petőfi szív-visszadobogtató (negatív irányú halmaz?) a vándor darvak képe. Magam is nézem őket. Szép Ernő jól mondja, ez a „vadlibák” valami olyan őskép(pé vált dolog), egyetlenné tekinthető. Te, nem ti.

Mindez, amiről beszámolok, nem önkényességem. Nem „így akarom”. Ahogy életem módozatait sem „akarom”. Közlöm, ez VAN. Ez (még csak nem is lényeg, hogy velem) van. Ez nem lehet másképp.

Vagy a halál. (A betegség is, ha Totyi mellől el kell mennem, a halál). *Így* nem utazom. Mellőle. Persze, a vonatok ripóksége és a célállomáson a magam értelmetlen viselkedése: *egy*. Erre hat. Egy-halma. Végtelenje ez: hagyd abba. Kafka végtelenje is ez volt.

De mindezt alán még feldolgozom, mint e. p. mondta egykor. (Másról, más mód.)

*

Lényegesebb: feljegyezgettem mostanság:

„Kívül maradni!

Kívül is.”

Ez halmaz-kérdés, „n”-ügy.

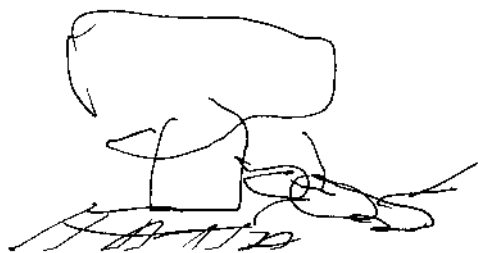
Van az abszolút egzisztencializmus (ahogy a Váron át is járnai reméltem):

„Még helyettem se!”

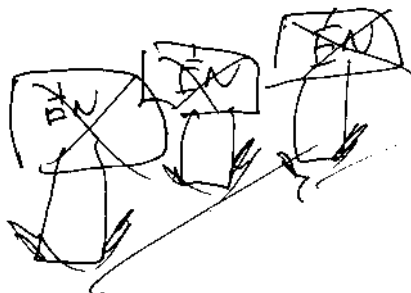
(Mármint létezni. Senkinek. Nagyon megfoghatatlan halmaz, nem?)

„Padlót fogtam az istenség lábánál!”

Jó, de erről Wittgenstein jön be, régről:

Nem vagyunk a világ, mondta ő, csak a világ határa.

(De nehéz ez! Így: végtelen-sorilag, halmazilag. Halálunk lenne, idézem Mészöly Miklós szellemét, az a megvalósulás-határ, a hiányé, ahol...? Hanem ezt már, nyilván az ő szellemének hatására részben, a Hamlet-kötetben is írtam. Ahol nem a habozó Hamlet lett volna a főalak, hanem én magam lettem volna ez, mint Egyetlen-A-Felfogásban. Ezt nem hagyta a claudiusi kultúrahatalom.)

*

Mindig a földre nézni! Életed, Totyi életét védeni. Ott lehet!

*

AH, MI MINDEN ELMARADT! – Ez lenne a cím, mely a továbbiakat kezdi. Esetleg valóban negatívjáról, fordítva indulok el. A Várral akartam átlépni egy másik végtelenbe, másik halmazba? Eggyé válhat-e a kettő? Akartam-e bármi ilyet? Csak mentem?

Kérdések, még: én a visszafelé-haladás negatív-e? Negatív ellentéte-e a pozitívnak? (Mindig?!)

Valamint, ahonnét talán indulni kellett volna: tartalmazhatja-e egy halmaz „rendesen” önmagát is, vagy csak rendhagyóan? (Erre elmélet van, pardon.)

Hanem erre nekem egy mondásom van:

„Az egész nem zavar.

Ha ebben nem zavarnak.”

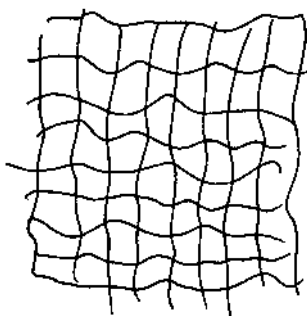
Az író, a nyelv sajátosságai révén (s ne abszolutizáljuk papként, talárként használva, orvosként, titokzatos tudományként célozva rá, a nyelvet, mégis), a kifejezés sajátosságai

folytán (Hérakleitosz: folyton folyvást!) a végtelen és a halmaz kérdését másképp látja, mint a matematikus. Másképp akár, mint a metamatematika. Gyakorlatilag mégis ugyanarról van szó: bár *eleve* gyarló a rajz.

És mégis, talán, ha hérakleitoszi hullámvásznak rajzoljuk a sakktáblát, közelebbi értelmet kap a „mi lesz a 65. mező?” kérdése. Igen? Ezt magam sem tudom követni. Miféle „megállapíthatatlansági részekből” áll az a halmaz, vagy épp zárttságában így végtelent közelítő rendszer, ahol épp a hullámvás miatt semmi sem „rögzülő”? Félek, ez csak tetszetős. A sakkeladvány-viccnél a végső „N” volt a kérdés. Cantornál, na ugyan ne hozakodjam elő általam alig felfogottakkal... hagyom is. De itt: a *Töredék Hamletnek* (eredeti címén: Egyetlen) szellemében: a „hogyan tovább ha nincs tovább”. Vagy: ha van tovább, mi az? A rendszernek nem megkérdőjelezése ez, hanem (e kis munka itt, dolgozatom, csupán utalás csak!) a *zen* (egy másik érzület, gondolkodás-létezés-mód) jelzése. A *feladvány maga: a válasz*. Attól feladvány hirtelen a (nem is szabályos csupa-fehér) sakktábla, hogy így kérdezzünk rá. A megoldás: a rákérdés, mondhatná valaki, s nekem ez sem tetszene nagyon, mert tetszetős. A szavakba nem foglalható, a nem-gyakorlati... ezzel már közelebb jutunk a dolog halmazelméletiségéhez-végtelenhipotéziséhez. Csak ebbe itt nem lehet beleőrülni, mert elnevetjük magunkat azonnal, és hát látszólag szórakoztató magazinok rejtvényrovatába tartozik, Karinthy-viccelődések közé. Látszólag! Íme, emlékeztetőül:

A Feladvány ← v. ez a 65.? (Ne!)

(Megoldás:
Mi lesz a 65. mező??)

Elnézést, hogy tökéletlen a rajz, de sem a rések, sem a cérna-hullámkilógások nem számítanak. A 64. négyzetes rendszernek nincs 65. mezője. Nincs? Hát maga az egész, 65-nek tekinthetve, a 64+a „hatvannégység”, a tábla, mondjuk így, az is 65. már. Ez a hagyományos racionalizmus egyik megoldása. A „Hamlet”-ben: II. töredék: „Majd, ha magunkra nyitnak: lezuhanni, / s már nem magunkon át – „Nagyon pontos munka volt ez a kettősponttal épp a megfelelő helyen, a gondolatjellel a végén; és tartalmazza tkp. a „rendes” rendszerek, ill. ellentétük problémáját, vagyis hogy a „rendes” halmaz (bocsánat a „rendszer” szóért, de én itt csak igyekszem a matekolással!) nem tartalmazza önmagát.

Ez a Russell-caroussel (elnevezésem!), a borbélyal, aki nem borotválhatja magát, mert magát borotválót borotválna akkor, ezt pedig, kikötésben, nem szabad. Na, ja. S a fő *Töredék*, szintén végtelen és halmaz ügy: „– ily egyetlen el-nem-gondolás / tehát csak. Minden megközelítés már / önmagától tűnékeny: mérték, / melyet mindig saját változása terem meg; oly síp, / mely csak saját hangjára szól –”

Itt magam is a nemszeretem konkrét-képpel hozakodom! Hát... Mindegy, a „saját hangjára szól” félreérthető, nem azt szólaltatja csak, hanem csak arra szólal meg, hogy a saját hangja szól. (Egyféle karusszel-dolog.) Az elérhetetlenség kérdéséhez mond valamit a befejezés: „Ó, te állhatatlan odaadás, / te, kit már egy porszemnyi át-nem-szítált idő / megül halálisan –” S a könyvet máskor kell majd elemeznünk, oly bőséges példatár (a régebbi mestereket idéző versek, kezdemények, zárások mellett), pl. a *Vissza az égbe* alapszméje-érzüllete teljességgel halmaz-végtelenes!

A koanok például, csekélyke gyengéjét egyiküknek leszámítva, mind a sorjázas-elméletet, a „tartalmazza-e önmagát” sejtéskört, a „van-e köztese?” problémát pedzik!

*

Átmentem a Váron... és a halmazt nem is részleteztem. A munkakeresők „támadása”... a postán apró részletek... a piaci árusoknál a képtelen öreg-hölgyek, mesélnek... megérthetőségek és mégis-abszurdumok... és utána az a Pilinszkytól-ismerős tanácstalan teljesívrásgal-állás „hogy hát megint itt”, a Moszkva téren, a Széna téren, az ismertség borzalma, utcák, melyeknek sarát, porát, sok málló falát annyiszor látta, „járta” szemem. S mit-hogy lábam. Én kuncsorkálókba lehet botlani, beléd rohan az ordítózó városjáró stb. És nincsenek többé kocsmáid, nem térsz be, Cervantes szerint az út jó, a fogadók rosszak (Mészöly M. de szerette ezt, mennyit hajtogattuk), az út se mindig jó. Ezt a sok halmaz-elemet nem ismertettem. Hazaértem valahogy Totyihoz.

És amit mindenkor elemien éreznem kell, ami „érzületem”, ennél is több, 65. mezőm, ily bizonyosságom: *még mindketten élünk*. Még. Minden napon minden percének ez a halmaz-összefogója, ha akarom, vízjele, ahogyan (Marno Jánosnak ajánlom e mondást) minden héraikleitoszi mozzanat víz-jel. (Sokat beszélgettünk vele „a Hamlet”-ről) Totyi, egy veréb élete. Nem negatív halmaz tehát, hogy élek, ekképp, hanem előrehaladó, mégis fogyó. Ahogy a „Hamlet”-ben egyé lette halálos annak, akinek már minden rajta kívülség: halála; kb., nincs kedvem előszedni újra. Eggyé-lett, így VAN ez a Totyi-élet, ő meg én, s minden: rajta-kivülség. Persze, szép a Vár sétányának lomb-alagútja, persze, valamit csak kell csinálni az életben, persze, megnéztem pár meccset a tévén, persze... Totyi is teszi a magáét. De ahogy a törekvések végtelenek lehetnek úgy, hogy megvan az eredmény, a *törtek* nem jutnak nulláról az egyre, egyről a kettőre stb.

Gondolom már hogy én. (S nem értek hozzá.)

De amit nem „gondolok”, hanem ami VAN: hogy ez a bizonyos 65. mező nem tetszőlegesen valamelyik aztán... nem is abszurdul egy... (egy? félkéz tapsa, nyitott mozdulat)... s nem is a tábla maga. (Ahogy elgondolom: nincs-e plusz-végtelenség, azaz halmazon kívüli halmaz, rendszeren kívüli tényező a halmazban azzal, hogy halmazokból áll? Például a Minden Halmazok Halmaza esetében, mely is a Tábla, mondjuk (nem jó hasonlat, mégis hasonlat, láttat!), nem nyit (na ja, „nyit!” matematikusok ezt ne olvassák!) újabb végtelent az, hogy a Minden Halmazok Halmaza több önmagánál az általa tartalmazott halmazok számosságával, vagy hogy a fenébe mondják ezt? A 65. mező nem a tábla, nem a táblán

kívül van (ha megoldást erőltettek, saját „viccemet lelőve”, a dologra), hanem belül. Mind-egyik mező az, de nem abban a minőségében, hogy oda lehet lépni, nem is a lépések össz-múltjával, ezek emlékhalmazával, hanem azzal, hogy egyrészt konkrét mező, egy a hatvannégyből, mindegyik, másfelől viszont a véget is hordozza, a 64-nél történő (na ja!) elfogyást. Ha így érzem, akkor igen. S bár nem gondolok minden pillanatban Totyi életére, mégis minden mezőt, minden „lépésem” helyét halmazossá, végtelenné teszi, ám azt is mondhatnám, imaginárius számmá, önmagában végtelenné, hogy egyszer az lesz, hogy Totyi nem lesz. Azon kapom magam, hogy már Észak, Kelet, Dél, Nyugat, mint irány, a legnagyobb gond nekem: merre menjek? Már nehezen megyek be egy boltba valamit kérni, hamletien nem tudok semmit eldönteni, és Totyi kívül esik azon a halmaz-érzületen is, hogy ha szeretünk, vagy tartalmazzuk önmagunk halmazát is így (s akkor nem *rendes* halmaz vagyunk), vagy „a Másik” volna szerelmünk tárgya... Totyival köztes eset ez... nem merem, épp Mészöly gondolati bonyodalmaiból okulva, azt mondani: hogy valamiképp a kontinuum-hipotézis, a „van-e az I. számú végtelen és a végösszeg *c* között még köztes halmaz”, ha jól értettem. Persze, mondom, a két dolognak valószínűleg semmi köze egymáshoz. S pardon: „végösszeg”!!

Mégis, ha előre-haladó halmaziség lenne az együttes meglétem madarammal, fogyás is, tehát negatív irányú közben, ám ezt már mondtam. Nem akarok visszaélni azzal a körülménnyel, hogy ennek mind semmi gyakorlati jelentősége (nem számolási stb. kérdés), és főleg hasonlatként nem.

Vagy, szokták kérdezni tetszetősen, úgy épp – igen?

A halmazok hatványosságát látom most. Én barom! Hát ILY dolgokért tényleg támadható vagyok. Az, hogy – mondjuk – 8 000 000 000, nem annyi, hogy... lásd a cikkben. Hanem a halmazok – mondjuk – 3-ig is így alakulnak: {1}, {2}, {3}, azaz előtte az üres halmaz { $\emptyset$ }, ÉS kombinációik: {1 és 2} {2 és 3}, {1, 2 és 3} – te jó ég. Ha megfelelően látom, pl. 4-nek ez a hatványhalmaza: az előbbieket, s mindezt kombinálva 4-gyel!

Hát ezt a klozetton ülve nem tudom képletbe foglalni.

Mentségemre e kis verset alkottam meg, faragtam, szó szerint: alább volt így:

Hatványhalmaz, negatív

(Halmaz-haiku)

*Lassan elmúlik
az élet. Közben, sajnos,
így, el is múlik.*

Ez kutyára szellemes, na ja, de nekem nem tetszik. Így éreztem. S nem a „sajnos”, azt „így” etc. lassúsága, töltelékessége miatt, csak...

Lett akkor ma, Totyi születésnapja (hónapja) után, máj. 11-én, ez:

Hó végén (vagy: Minden hónap végén, ld. Petőfi: Szeptember végén)

Kicsit Fodor Ákos Vörösmarty Vén cigány-viccel is megihletetett („A szépkorú roma”), kell érintkezni.

Ergo:

Hó végén
De lassan múlik
az élet. Ráadásul
– így – el is múlik.

Netán:

De lassan múlik
az élet. Sajnos, ezzel
még el is múlik.

Ezt mentésemül adom ajándékba, Olvasóm, bocsáss meg a hatványhalmaz nem jó értéséért.

De ha nekem valaki parasztosan – mint én, hogy: „Életemen is túl szeretem Totyit!” és „Mindenem Dömiék, medvéim, és idegesít, ha a *Dömi* szót másra is hallom”, ha így elmondaná valaki, mi a halmaz-alapfogalmak halmaza... hálás lennék.

Tehát mégis: grácia fejmenek!!!

2004 májusában

(S még sok mindenről: talán máskor majd, másutt.)

